

–המועדים כהלכתם–

דיני ערב פסח שחל בשבת, הכשרת

כלים, וליל הסדר

לשנת ה'תשפ"א

כולל הדרכה מפורטת למהלך קריאת ההגדה

(מומלץ להיעזר בשעת קריאת ההגדה)

ע"פ מנהגי הספרדים ועדות המזרח, לפי פסקי מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל.

נערך ע"י: הרב דוד אטדגי שליט"א, רב ומו"צ דק"ק כורש קטמון ירושלים ת"ו.

פסח כשר ושמח לכל בית ישר

מועדים כהלכתם

פסקי הלכות לימי הפסח

השפ"א
 מאת: הרב דוד אטדגי שליט"א

דיני הגעלת כלים, ערב פסח שחל בשבת, וליל הסדר
 כולל הדרכה מפורטת למהלך קריאת ההגדה
 (מומלץ להיעזר בשעת קריאת ההגדה)
 נערך ע"י: הרב דוד אטדגי שליט"א, רב ומו"צ דק"ק כורש קטמון ירושלים ת"ו.

דיני ערב פסח שחל בשבת

זה. וכן יכול לשתות תה או קפה קודם הבדיקה. (כה"ח סי' תלב ס"ק טו, חזו"ע פסח עמ' מא).

ש. **שכח לבדוק את החמץ:** שכח לבדוק את החמץ ביום חמישי בלילה לבדוק ביום שישי בבוקר. (שו"ע סי' תלה).

יום שישי יג' ניסן

ביום שישי בבוקר אין חובה להשכים כמו בשאר שנים מכיוון שמותר לאכול חמץ במשך יום שישי. וירכו את כל החמץ שנשאר ברשותו, חוץ מהחמץ שצריך להשתמש בו לסעודות השבת ולסעודות יום שישי (למי שעושה כן ולהלן נפרט), ויבער את החמץ בשריפה כבשאר שנים, וטוב שיבער את החמץ עד השעה 11:20 ואם לא ביער עד שעה זו יכול לבער עד זמן קבלת שבת. (שו"ע סי' תמד ס"א, בא"ח פרשת צו).

ביטול חמץ: לאחר ביעור חמץ לא יבטל את החמץ כפי שעושה בשאר שנים, מכיוון שעדיין נשאר ברשותו חמץ שצריך לאוכלו בשבת. ואת הביטול יעשה ביום שבת בבוקר כפי שיבאר להלן. ומי שאוכל מצות מבושלות או מטוגנות בשבת (כפי שיתבאר להלן) ולא משאיר בביתו חמץ כלל ליום השבת, יעשה את הביטול חמץ לאחר שמבער את החמץ ביום שישי, ויאמר שוב פעם את הביטול חמץ בשבת בבוקר. (שו"ע סי' תמד ס"ב בהגה. וע"ע בשו"ת יח"ד ח"ה סי' לא אות יא, ובספר חזו"ע פסח, עמ' קסג). מכירת חמץ: השנה ישתדל למכור את החמץ קודם יום שישי, ויכול למכור את החמץ גם ביום שישי עד זמן ביעור חמץ (11:20) ויכול למכור גם במשך היום אם לא הספיק עד שעה זו. (עיין שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רה. ובספר דעת תורה סי' תמד ס"ב. שיש להקפיד בע"פ שחל בשבת למכור עד זמן הביעור. וע"ע בספר מבית לוי). ויש להקפיד להקצות מקום למכירת חמץ ולהכניס את כל החמץ הנמכר, לכתחילה עד זמן ביעור חמץ ביום שישי, והחמץ שמשאיר לשבת יבער אותו בשבת בבוקר (כפי שיבאר להלן בס"ד), ולא יכלול אותו במכירת החמץ.

מלאכה ותספורת בערב שבת ודין הגעלת כלים: בערב שבת זו מותר לעשות מלאכה ודינה שונה מערב פסח רגיל שאסור במלאכה מחצות היום, מכיוון שערב פסח יחול רק למחרת. וכמו כן מותר להסתפר ולגזוז צפרניים במשך כל היום. ומכל מקום משעה של מנחה קטנה ומעלה שהועשה מלאכה בזמן זה אינו רואה סימן ברכה. וכמו כן יכול להגעיל כלים במשך כל היום. (ברכי יוסף סי' תסח ס"א, וראה שם שהתבטא בהריפות כנגד דעת האוסרים).

י. **טבילה בערב שבת לכבוד הרגל:** מצווה ומעלה גדולה לטבול בערב שבת לכבוד הרגל (ואם יוכל לטבול בשבת עצמה הנה מה טוב), ואף מי שאינו רגיל בטבילה במשך השנה (יזכהו ה' לכך בקרוב), יעשה מאמץ גדול והשתדלות לטבול בערב חג הפסח. **ערוב תבשילין:** השנה שיום טוב חל במוצאי שבת לא עושים ערובי תבשילין.

ה. **הקדמת דרשת שבת הגדול:** יש להקדים את דרשת שבת הגדול לשבת פרשת ויקרא, וזאת משום שיהיה זמן לעם ללמוד מדרשת הרב את ההלכות כמה ימים קודם הגיע החג, ויוכלו להתכונן כדת. אמנם שבת הגדול היא השבת שבה חל ערב פסח ובה קוראים את ההפסדה ו'וערבה לה' וכו'. (מחזיק ברכה סי' תל סק"א).

יום חמישי יב' ניסן

א. **הבכורים חייבים להתענות בערב פסח בין בכור מאב ובין בכור מאם.** זכר לנס שנעשה לבכורי ישראל שפדאם ה' בשעה שנגף בליל פסח את כל בכורי מצרים. ומנהגינו שרק הזכרים מתענים ואין הנקבות מתענות.

ב. **תענית בכורות מוקדמת:** השנה שחל ערב פסח בשבת ולא ניתן להתענות בשבת, ישנה מחלוקת בפוסקים האם יתענו הבכורות ביום חמישי או שמא ביום שישי או אולי כיוון שנדחתה התענית דינה להתבטל. ומצאנו בזה ג' דעות בראשונים. ולהלכה מעיקר הדין אין חובה להתענות אלא שהמנהג להתענות. ונוהגים הבכורות לפטור עצמם מתענית על ידי שמשתתפים בסעודת מצווה כגון סעודת ברית מילה, פדיון הבן, שבע ברכות, וכן סעודת סיום מסכת.

והשנה מכיוון שהצום הוא דחוי ניתן להקל בכמה עניינים: כגון, אב המתענה בשביל בנו הבכור יכול לפטור עצמו מן התענית. וכמו כן ניתן להקל השנה בסיום מסכת משניות עם פירוש שמבין את המשנה, ויכול לפטור בסיום זה גם אחרים, אף שבשאר שנים אין כדאי לפטור אחרים בסיום מסכת משניות, מכל מקום השנה ניתן להקל בזה. וכמו כן ניתן להשתתף בסיום מסכת דרך שמיעה מטלפון את הסיום מסכת, אם קשה עליו להגיע לבית הכנסת, ובזה נפטר מהתענית. (עיין בית יוסף ושו"ע סימן תע. ובספר פסח מעובין לבעל הכנה"ג אות מו. ובא"ח ש"א צו אות א. ו. וכה"ח סי' תע ס"ק כג, ובהזו"ע פסח עמ' רטו, וביביע אומר ח"א סימן כו אות ט. ומש"כ לענין סיום מסכת משנה לפטור אחרים כנלענ"ד ע"פ משג"ת, וכ"כ ידידנו הגר"ע יצחקי שליט"א בספרו תפארת ההלכה).

בדיקת חמץ

ג. **זמן הבדיקה:** השנה מקדימים את בדיקת חמץ ליום חמישי בלילה, וקודם הבדיקה מברך 'על ביעור חמץ' כבשאר שנים, ואחר הבדיקה יעשה ביטול חמץ שלא ראה אותו עדיין. (הנוסח הנמצא בסידורים). ויבדוק את החמץ לאור הנר. (שו"ע סי' תמד). ואם יש מקומות שלא יכול להכניס לשם נר כגון בארונות בגדים, או במכונית וכדומה, יכול לקחת יא. עמו פנס חשמלי. והוא מנהג טוב.

ד. **אכילה ושתייה קודם הבדיקה:** חצי שעה קודם הבדיקה אסור לאכול סעודה של פת או מזונות יותר משיעור כביצה (50 גרם), ופחות משיעור זה יכול לאכול. ופירות וירקות יכול לאכול אפילו יותר משיעור

ההכנות הנצרכות מערב שבת לחג הפסח:

- יב. השנה שליל הסדר חל במוצאי שבת, יש להתכונן ולהכין מראש את הדברים שלא יוכל לעשות בשבת, ולטובת הציבור ריכזנו כאן את ההכנות העיקריות שיש להכין בערב שבת לצורך ליל הסדר הבעל"ט.
- יג. בישולים ומצרכי מזון: 1. יש לצלות את הורוע לליל הסדר. 2. לבשל את הביצה. 3. להכין מספר תבשילים לשלושת סעודות השבת, ולליל הסדר. 4. להכין את החרוסת. 5. להכין מי מלח. 6. להכין את המרור – חסה. וראה להלן כיצד לשמר את המרור. 7. להריש חלה מהמצות (אם לא הופרשה עדיין).
- יד. סידור ענייני החשמל והתאורה והנרות: 1. יש לדאוג לכוון את שעון השבת של התאורה לאחר את הכיבוי של התאורה בליל הסדר לשעה מאוחרת. 2. לכוון את השעון שבת של הפלאטה לכיבוי של הפלאטה בשבת בצורה ייחודית על מנת שיוכל להניח את הסירים המיועדים לליל הסדר. וראה להלן בזה עוד. 3. להכין גר דולק למשך 48 שעות. 4. להכין את הפתילות של הנרות לערב שבת ולצורך הדלקת הנרות של ליל הסדר, ולהכניס את הפתיל צף בתוך השעונית. 5. לכבות את התאורה במקרה ובמקפא. 6. לנתק את החשמל בכיריים של הגז על מנת שיוכל להדליק את הגז ללא פעולה חשמלית של הצתה. 7. יחתוך מפות ניילון לשולחן השבת בכמות שתספיק לחג הפסח. 8. יכין נייר טואלט לימי השבת והחג. 9. יכין את הגז לשימוש בחג וכגון ב'תגז' ודומיו. 10. אם משתמש בפלאטה ידאג להעמיד אותה במקום שלא יפריע לבישולי החג, ויכול לחברה לכבל מאריך מחובר לשעון שבת, וכשהפלאטה כבויה יוכל לנתק את השקע של הפלאטה מתוך השעון שבת על ידי שיעשה תנאי מערב שבת שלא מקצה דעתו מכך. (וברור הדבר שאין להוציא את שעון השבת מהשקע אף שהוא במצב כבוי מכיוון שהשעון כל העת פועל חשמלית).
- טו. הכנת ואחסנת המרור: את המרור יש לבדוק מתולעים ולשוטפו היטב בערב שבת, וישמור אותו בתוך מטלית לחה ולא במים מכיוון שאין יוצאים במרור כבוש. ולא יניח אותו מחוץ למקרר שלא יכמוש, שהרי אין יוצאים במרור כבוש. (נהר שלום וינטרא סימן תעג ס"ק).

כיצד יש לקיים את סעודות השבת

טז. ישנם כמה דרכים לקיים את סעודות השבת:

- ראשית יש להקדים, שאכילת חמץ מותרת עד יום שבת בבוקר בשעה 10:14 ועל כן יש שנוהגים לקיים את סעודות השבת באכילת חמץ עד שעה זו, ועושים כן את סעודה ראשונה ושנייה. וסעודה שלישית נבאר להלן כיצד ינהגו. ויש שנוהגים לבער את כל החמץ ביום שישי ולאכול בשבת רק מאכלים הכשרים לפסח.
- להלן נפרט כיצד לקיים את סעודות השבת בדרכים השונות.
- דרך אחת: למעוניינים לאכול חמץ בסעודות השבת וכן לאכול לחם בסעודות השבת (כמובן יש להימנע משימוש בחלות שגורמות לפירורים הניקיון לאחר מכן יהיה מאוד קשה וכמעט בלתי אפשרי, ועל כן ישתמש בפיתות או לחם שאינו מתפורר), יקיימו בחמץ ובאכילת לחם כמידי שבת את סעודה ראשונה ושנייה, ויש לסיים סעודה שנייה לכל המאוחר עד השעה 10:10 שיוכל לנקות את פיו קודם סוף זמן אכילת חמץ. ועל כן בשבת זו יש להתפלל תפילת שחרית בהנף החמה, או בשעה 06:00 בבוקר, ולקצר בתפילות השבת כמה שניתן יט. ולהודרו לקיים את סעודת השבת מוקדם.
- ויש להזהיר, את האוכלים חמץ במהלך סעודות השבת, שיזהרו מאוד שלא לקום באמצע הסעודה אלא אם כן בדק את עצמו בדיקה מדוקדקת שלא נותרו עליו פירורי חמץ, ויש שנוהגים לפרוש מפות ניילון מסביב לשולחן ובגמר הסעודה זורקים את המפות הללו. ואם יכולים לאכול בחצר הבית או המרפסת יעשו כן וימנעו מחשש ומכשול בחמץ חלילה. (עי' שו"ת תעלומות לב ח"א ס"ד).

ולעניין תבשילי השבת, אם מעוניינים לאכול לחם חמץ, אבל את התבשילים להכין אוכל כשר לפסח בסירים כשרים לפסח, על מנת שלא יצטרכו לנקות את הסירים ולהחליף מערכת כלים בעיצומה של השבת.

(ולהלן יתבאר שאין היתר לנקות את סירי החמץ בשבת). ינהגו כך: את התבשילים הכשרים לפסח יערו לכלי הגשה חד פעמיים, ולא לכלי חמץ. וכך יגישו את האוכל.

אפשרות נוספת, היא להכין תבשילים של חמץ, וזה בתנאי שמכין אוכל שלא נדבק לסיר מכיוון שאסור לנקות את הסירים בשבת. (שהרי אינו יכול להשתמש בסירים בפסח ואם כן ניקיון הסירים הוא הכנה משבת לחול שאסורה).

דרך שנייה והטובה ביותר, היא לבער את כל החמץ לגמרי ביום שישי, ולקיים את סעודות השבת באוכל כשר לפסח בלבד, ולעניין אכילת לחם ביום שבת יקיים את המצווה על ידי מצות מטוגנות או מבושלות. ואוכל מצות אלו בסעודה ראשונה ושנייה ושלישית.

ומהם מצות מבושלות או מטוגנות, ומהי ברכתם?

מצה מבושלת: מכין אותה על ידי שלוקח סיר מרק שרתח על האש, ומוריד את הסיר בעודו רותח מעל גבי האש, ומכניס לתוכו את המצה בשלימותה (מצות מכונה בדרך כלל שוקלות כזית ועל כן לא ישבור את המצה אלא יכניסה בשלימותה, מכיוון שאם ישבור ברכת המצה תהיה מוזנות כדלהלן). וממתין עד שיתקרר המרק על מנת שיוכל להוציא את המצות שלמות שלא ישברו המצות ויוכל להשתמש בהם ללחם משנה. (וניתן להכניס כעין רשת של בד יחד עם המצות ולהוציא אותם לאחר כמה דקות יחד עם הרשת).

מצה מטוגנת: היא מצה שטיגן אותה בשמן, וגם בזה צריך שטיגן אותה שהיא שלימה.

והסיבה שצריך לבשל ולטגן מצות שלימות, היא משום שכשהמצה שלימה יש בה שיעור כזית (במצות המרובעות מצה שלימה בד"כ שוקלת כזית), ומכיוון שיש בה שיעור כזית ברכת המצה המוציא. ויוכל לקיים את ג' סעודות השבת בהידור רב.

ומי שלא הספיק להכין מצות מבושלות או מטוגנות בערב שבת, יאכל בשתי הסעודות הראשונות חמץ ובסעודה ג' יאכל מצה עשירה, ויברך מוזנות וברכה אחרונה על המחיה. ואם אין לו יאכל בשר או דגים, ואם אין לו יאכל פירות בשיעור כזית. ובוה יצא ידי חובת סעודה ג'.

ישנה דרך שלישית, לאכול כל השבת מצה עשירה, ובוה צריך לכתחילה לאכול שיעור של קביעת סעודה שהוא כ-204 גרם. ואם לא יכול יאכל כזית, ויברך על המחיה בברכה אחרונה. ודרך זו קשה יותר מכמה בחינות הן מחמת שמצה עשירה יקרה, והן מחמת הקושי לאכול כמות גדולה.

הכנת תבשילים שלא נדבקים בסירים: לשבת זו אין מבשלים מאכלי חמץ שיכולים להידבק בסירים, מכיוון שאין היתר לשוטפם למחרת לפני זמן ביעור חמץ. מכיוון שאינו צריך כבר לסירים אלו שהררי הם חמץ, ונמצא שמדיח את הכלים לצורך חול והדבר אסור. ואם עבר ובשל והמאכל נדבק בקדירה ו"א" לנקותו ללא שטיפה, יכול להדיחו מעט להעביר החמץ. ואם יכול לעשות כן על ידי גוי הדבר עדיף. (שו"ע ס' תמד ס"ג וברמ"א שם. משנ"ב ס"ק יג).

הכנת מאכלים הנדבקים בסירים חד פעמיים: אם מכין אוכל לשבת בכלים חד פעמיים כגון בכלי אלומיניום, יכול לבשל גם מאכלים היכולים להידבק לקדירה, מכיוון שבגמר השימוש הרי הוא זורקם ואין בוה חשש. (כנלענ"ד).

צחצוח השיניים בשבת קודם זמן האיסור: אחר הסעודה קודם זמן איסור אכילת חמץ ירחץ פיו היטב ויצחצח את שיניו שלא ישאר בפיו פירור חמץ חלילה, ואם על ידי הצחצוח יכול לבוא לידי הורדת דם ינקה את שיניו בדרך אחרת בוהירות. ולאחר הצחצוח יכול לשטוף את המברשת מפירורי החמץ שנותרו בה. (הארכתו בוה בתשובה להוכיח בס"ד שאין בוה משום ליבון ולא מצד מכין משבת לחול).

ניקוי הרצפה מפירורי החמץ: מותר לנקות את הרצפה במטאטא משיירי החמץ, וגם לבני אשכנז יש להקל ברצפה מרוצפת באבנים. ויראה שלא יישארו פירורים בין שערות המטאטא. (עיין חו"ע שבת ח"ד ע"מ מד). ולעניין שטיפת הרצפה במים וניקוי במגב אין להתיר לעשות כן בשבת אלא אם כן יש לכלוך מקומי, והתירו לנקות רק לכלוך זה ולא יותר מכך. (שו"ת איל"צ ח"ב פמ"ג ס"ח, ובחזו"ע שם).

אכילת מצה ומרור בערב פסח שחל בשבת

- טו. אכילת חסה בשבת: בשבת שחל בה ערב פסח יש להימנע מלאכול חסה, מכיוון שהחסה היא המרור, ונהגו להימנע מאכילת מרור בערב פסח. ועיקר הקפידא היא משבת בבוקר. (פסח מעובין סעיף קטז, חיים לראש איסור אכילת מצה בע"פ סעיף ה, בא"ח פרשת צו סעיף כו ובכה"ח סימן תעא ס"ק כז).
- טז. אכילת מצה – זמן האיסור: יש שנוהגים שלא לאכול מצה מר"ח ניסן, ויש שנוהגים לא לאכול שלושים יום קודם הפסח, ולהלכה מותר לאכול אף בליל י"ד, ומהבוקר אסור באכילת מצה כדי שיאכל את המצה לתאבון.
- יז. אכילת מצה עשירה: מותר לאכול מצה עשירה (שנילושה במי פירות), עד תחילת שעה עשירית דהיינו 15:30, ומשעה עשירית ומעלה אסור כדי שיאכל מצה בלילה לתאבון. והטעם שהתירו מצה עשירה עד זמן זה משום שנאמר לחם עוני ולפיכך לא אסור לאוכלה בערב פסח. ולדעת האשכנזים אסור לאוכלה מתחילת היום.
- יח. עוגה מקמח מצה: עוגה שנעשית מקמח מצה (אפויה), וערבו בה דבש ויין וכדו' וחזרו ואפו אותה, אין לאוכלה בערב פסח משום שעדיין תורת מצה עליה.
- יט. ילדים באכילת מצה: ילדים קטנים שאינם מבינים בסיפור יציאת מצרים, מותר ליתן להם לאכול מצה בערב פסח, ואין הבלדל בין קטן לקטנה.

ביעור חמץ בשבת בבוקר

- כ. בשבת בבוקר יש להקדים להתפלל בנץ החמה על מנת שיוכלו לאכול את סעודת שבת קודם סוף זמן איסור אכילת חמץ בשעה 10:14 והלחם שנותר מסעודת השבת יבער אותו בדרכים שלהלן: ראשית יחתוך את הלחם לחתיכות קטנות משיעור כזית (27 גרם) ויזרוק את החתיכות לחם לפח ברשות הרבים, ולא לפח שבתוך ביתו. או שיתן את חתיכות הלחם מתנה לגוי. או שיזרוק את חתיכות הלחם לבית הכיסא או לכיור וישפוך עליהם מים עד שכל החמץ יבלע. ואיך להשליך חתיכות גדולות משום שיכול לגרום לנזק לשכנים, או שיגרום להצפה וכך הלחם יכול לצאת החוצה.

סעודה שלישית ותפילת מנחה

- כא. יש להקדים להתפלל תפילת מנחה (בערך בשעה 13:00), משום שסעודה שלישית יש לעשותה לכל המאוחר עד שעה תשיעית ביום (שעה 15:30 בערך), ועל כן יש להקדים להתפלל מנחה. ולכתחילה יש להשתדל להתפלל מנחה קודם סעודה שלישית, משום שלדעת הוה"ק והמקובלים, אין לאכול סעודה שלישית קודם תפילת מנחה (משנ"ב סי' תקכט ס"ק ת. כה"ח ס"ק טז).
- כב. סעודה שלישית אין לעשותה בחמץ, שהרי כבר נכנס סמן איסור אכילת חמץ, ועל כן יש לעשותה או במצה מבושלת או מטוגנת או במצה עשירה, ואם אין לו מצות אלו יקיים את הסעודה בבשר ודגים, ואם אין לו יקיימה בפירות שברכתן מעין שלוש, ואם אוכל פירות או בשר ודגים יכול לקיים סעודה שלישית גם לאחר שעה עשירית.

זהירות איסור הכנה משבת ליום טוב

- כג. איסור הכנה משבת ליום טוב והטעם: אין להכין בשבת זו שום דבר ליום טוב שחל במוצאי השבת. וכגון: סידור השולחן והכלים וכיו"ב, משום איסור הכנה מקדושה חמורה של שבת לקדושה קלה של יום טוב. (מהרי"ל הובא במג"א סי' תרסו ס"ק ג. משנ"ב ס"ק ה).
- כד. חימום התבשילים בשבת לצורך ליל הסדר: אין לחמם את הסיירים המיועדים לליל הסדר בתוך השבת מכיוון שהדבר אסור מטעם מכין משבת ליום טוב, ויש עצה להקל לחמם את התבשילים על ידי שיחמם את האוכל העוד היום גדול ויאכל מהאוכל מעט בתוך השבת, ובכך נמצא שנהנה כבר בשבת מהאוכל. עצה נוספת היא, שייניח את התבשילים על הפלאטה בזמן שהיא כבויה (על ידי שעון שבת), ואחר זמן מה מהנחתו תפעל הפלאטה על ידי השעון, ואפשר להקל בכך מכיוון שזה נעשה ע"י גרמא בפרט שזה לצורך מצווה.

כה. שינה בשבת לצורך ליל הסדר: יש אומרים שאין לומר בפיו במהלך השבת שהולך לישון לצורך ליל הסדר, שהריהו כמכין משבת לחול. ויש אומרים שיכול לומר כן משום שהוא צורך מצווה. (עיין מג"א סי' רצ. ומקורו מספר חסידים סי' רסו. שיש בזה איסור הכנה. והאור"ח צ"ח פ"ח עמ' קצה כתב להתייר כמשנ"ת). והמחמיר תע"ב.

כו. לבישת בגדי יום טוב טובים מבגדי שבת לקראת החג: כתב מרן השו"ע שבגדי יום טוב צריכים להיות טובים יותר מבגדי שבת, ועל כן אם יש לו בגדים מיוחדים לחג, לא ילבש את בגדי החג ביום שבת סמוך לשקיעה משום שנראה כמכין משבת ליום טוב, ולכן ילבשם מבעוד יום או אחר צאת הכוכבים. (כה"ח סי' תקכט ס"ק כג. וע"ע שולחן שלמה ח"ב עמ' קי). וטוב שיכווין כשלוש הבגדים מבעוד יום לכבוד שבת.

כז. איסור הכנה משבת ליום טוב והטעם: אין להכין בשבת זו שום דבר ליום טוב שחל במוצאי השבת. וכגון: סידור השולחן והכלים וכיו"ב, משום איסור הכנה מקדושה חמורה של שבת לקדושה קלה של יום טוב (מהרי"ל הובא במג"א סי' תרסו ס"ק ג. משנ"ב ס"ק ה).

כח. הכנת הספר תורה, ומחזורים: גבאי בית כנסת, אין להם לגלול את הספר תורה בשבת ולהכינו לחג הפסח, שהרי הוא מכין משבת ליו"ט, אלא אם כן קורא בו כמה פסוקים אחר גלגל את הספר (משנ"ב סי' תרס"ז ס"ק ה. והרב ערוה"ש שם ס"ב הביא פתרון זה להתייר). וכן אין להוציא מחזורים לחג קודם צאת הכוכבים. ומי שרוצה ליקח מביתו את המחזור של החג לבית הכנסת, יכול לעשות כן, ובתנאי שיקרא ממנו קודם צאת השבת (מגילת רות, אזהרות, וכד').

כט. הפשרת בשר קפוא בשבת: הרוצה להפשיר בשר קפוא בשבת, כדי שיפשיר עד מוצאי שבת וכניסת יום טוב, ויוכל לבשלו, אם הבשר יפשיר לפני צאת השבת מותר להוציאו, ואם לא יפשיר אין לטלטלו (עי' חו"ע שבת ח"ב עמ' תמו. ובח"ג עמ' ט, ומנח"א ח"א עמ' רפ. ועיין בס' כי בא מועד יו"ט עמ' מב).

ל. הזמן המותר בהכנה ליום טוב: אסור להתחיל בהכנות משבת ליום טוב, אף במלאכות המותרות בשבת, כגון, סידור השולחן וכדו'. אך משעת צאת הכוכבים, מותר לסדר ולהכין השולחן ושאר הדברים לצורך יום טוב. ואם יש צורך גדול להקדים את ההכנות, ניתן להתחיל כבר משקיעת החמה, אך בשום פנים אין לעשות מלאכה האסורה בשבת קודם זמן צאת שבת. (חו"ע פסח עמ' רסח. וע"ע בספר הליכות עולם ח"א). ולגבי מלאכות האסורות בשבת ומותרות ביו"ט, כגון בישול אפיה וכדו', אין לעשותם אלא רק לאחר צאת השבת המופיע בלוחות. והנהוגים בשאר השנה כשיטת ר"ת (וכן ראוי לכל ירא ה' לנהוג) יש להם להמתין עד זמן זה.

לא. טבילה בשבת לכבוד החג: מותר לטבול בשבת אחה"צ לצורך החג, ואינו נחשב כמכין משבת ליו"ט (עיין שולחן שלמה סי' רצ ס"א, שכתב להתייר משום דבשבת נתוספה בו קדושה ע"י הטבילה. ועיין בשו"ת קנה בושם ח"ב סי' כב-כג ובספר אורחות רבינו ח"ב עמ' צח, שכתבו לאסור).

לב. התחלת בישולים ושאר מלאכות המותרות ביו"ט: אין להתחיל במלאכות האסורות בשבת ומותרות ביו"ט כגון בישול אפיה וכדו' רק לאחר צאת השבת המופיע בלוחות. והנהוגים בשאר השנה כשיטת ר"ת יש להם להמתין עד זמן זה. וכן ראוי לכל אדם בביתו לנהוג. ואומנם מלאכות דרבנן, כהכנת השולחן, חימום אוכל על הפלאטה (אוכל יבש ומבושל), יכולים להתחיל כבר אחר צאת הכוכבים.

תפילת ערבית של ליל הסדר

לג. מעלת וסגולת תפילת ערבית של ליל הפסח: כתב מרן החיד"א הקדוש בספרו עבודת הקודש על מעלת תפילת ערבית של חג, ובכלל על לילה זה וז"ל, "ילך לבית בכנסת, ויכוון מאד בערבית, כי רבו מאד רוזן עילאין לאורות גדולים בשמים, גדולי גדולים, תלי תלים... גמר ההלל בבית הכנסת סודו רם ונשא... יראה שהלילה הזו מאירה כשמש בתוקף אורות עליונים". וכע"ז כתב בעל ההפלאה בספרו פנים יפות (פרשת בא) "שבכל הדורות יכול אדם לפי הבנתו והזדמנותו לקדש את עצמו, לקבל אור גדול מן האור של הלילה שנגלה במצרים – והוא אור שאין לו סוף ותכלית".

דיני בדיקת חמץ

ניקוי הבית קודם החג: קודם ליל י"ד בניסן ינקה היטב את חדרי הבית, והחצר, ובכל מקום שיש חשש חמץ.

ניקוי הבגדים: ינקה היטב את כיסי הבגדים וכן ילקוטי בית הספר של הילדים פן נשאר שם חמץ, וא"צ לבדוקם שוב בליל י"ד לאור הנר.

בדיקת ספרים: ספרי קודש, וקריאה וכדו' אינם צריכים בדיקה.

בדיקה לאור הנר: יבדוק לאור הנר בלבד ולא לאור אחר, ויקח נר שעווה, אבל לא נר של חלב ושומן. ואין בודקין את החמץ לאור האבוקה, דהיינו נר שיש בו שתי פתילות אלא אם כן הם מחוברות ממש יחד שמותר.

כיבוי אור החשמל: אין צורך לכבות את אור החשמל בשעת הבדיקה. אכילה קודם הבדיקה: חצי שעה קודם צאת הכוכבים אסור להתחיל באכילת פת יותר משיעור כביצה (50 גרם) שמא ימשך אחר אכילתו, ופחות משיעור זה, או אכילת פירות ומשקין מותר.

מלאכה קודם הבדיקה: אסור להתחיל במלאכה חצי שעה קודם צאת הכוכבים, וכן הרוצה לישון זמן מה עד הבדיקה אינו יכול, ומי שעייף מאוד וקשה לו לבדוק החמץ היטב, אם הוא בתחילת הלילה יכול למנות אחד מבני הבית שיעירונו אחר חצי שעה, אבל באמצע הלילה אין לעשות כן.

מינוי שליח לבדיקת חמץ: בעל חנות או פועל, שאינו יכול להגיע לביתו לבדיקת החמץ בצאת הכוכבים, רשאי למנות את אשתו או אחר מבני ביתו שיבדוק, ויבדוק את חנותו אם חייבת, ואם אין לו את מי למנות, חייב לסגור את החנות וללכת לבדיקה.

נתינת חתיכות פת: נוהגים ליתן חתיכות של פת, כל אחת פחות מכזית, עטופים בכיסוי, בארבע פינות בבית, והבודק מחזר אחריהם למוצאן ולבערן עם יתר החמץ בבית, וע"פ הקבלה יש להניח 10 חתיכות, ומנהג ישראל תורה הוא, ואם לא מצא חתיכה אחת מהחמץ, אין צריך לחזור ולבדוק את כל הדירה היטב עד שימצאנה, ויסמוך על ביטול החמץ שעושה אחר כך.

ברכה על הבדיקה: קודם הבדיקה יברך בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ, ואם אמר לבער יצא ידי חובה, והטעם שאין מברכין על "בדיקת חמץ", משום שהבדיקה היא לצורך הביעור, ולא ישיח כלל בדברים בטלים בשעת הבדיקה עד אחר הביטול ובדיעבד אם סח בדברים בטלים אינו חוזר לברך.

ברכת שהחיינו: אין מברכים ברכת שהחיינו בשעת בדיקת חמץ, ומ"מ כיוון שכתבו כמה מן הפוסקים שצריך לברך, נכון להשתדל להשיג פרי חדש ולהניחו לפניו בשעת הברכה "על ביעור חמץ", ואחר הברכה יתחיל מעט בבדיקה, ויברך שהחיינו ואחר סוף הבדיקה יברך ברכת הנהנין על פרי ויאכלנו.

בדיקת כמה בתיים: מי שיש לו כמה בתיים לבדוק או את חנותו וכדו', יברך ברכה אחת ויכוון לפטור את כולם ויבדקם בלא היסח הדעת, וכן יכול למנות שליח שיבדוק בבית השני, ואם אינו בודק עמו רשאי השליח לברך בעצמו על הבדיקה.

בית רחוק: מי שביתו השני או בית העסק רחוק מביתו בשיעור גדול, ההליכה נחשבת להיסח הדעת וצריך לברך במקום שבודק אה"כ שוב. ויכוון בברכה הראשונה, שאינו פוטר את המקום השני בברכתו.

בדיקת כלי רכב: מכוניות, וכן אוטובוסים, חייבים בבדיקת חמץ ועל בעליהם לבדוקם, אבל לא יברך הבודק אם בדק לפני כן את ביתו ובירך ואף אם יש מרחק בניהם, ויכול לבדוק ע"י פנס, ומי שמתארח בבית אחרים וכדו', ולא בירך בביתו על בדיקת חמץ, י"א שיש לו לבדוק את רכבו עם ברכה.

דינים הנוהגים אחר הבדיקה

לשמור את החמץ: לאחר הבדיקה יש להיזהר לשמור את כל החמץ במקום מוצנע כדי שלא יתפורח החמץ ויצטרך בדיקה נוספת.

אמירת 'ותודיענו' בתפילה: במוצאי שבת שהוא ליל יום טוב אומרים "ותודיענו" בתפילה. ואם שכח וזכר אחר כך באמצע הברכה, חוזר ואומר ותודיענו. ואם חתם ברוך אתה ה', אפילו זכר לפני "מקדש ישראל והומנים", אינו חוזר. כיוון שיכול להבדיל אחר כך על הכוס (עיין חו"ע פסח עמ' רסח, בהערות).

הדלקת נרות יום טוב

הדלקת נרות יום טוב וברכתם: אחר צאת השבת תדליק האשה נרות יום טוב, ותברך קודם ההדלקה 'ברוך אתה וכו' להדליק נר של יום טוב'. וטוב לאחר את ההדלקה עד שיחזור הבעל מבית הכנסת לחשוש לשיטת ר"ת בצאת השבת (שו"ת יחוה דעת חלק א סי' כו. חו"ע עמ' סא. ילקוט יוסף מועדים סי' תקיד).

ברכת שהחיינו: לא תברך שהחיינו בשעת הדלקת הנרות, אלא תשמע את הברכה בשעת הקידוש ותצא יד"ח. ואם היא מהנהוגות כן ואינה רוצה לשנות מנהגה, תברך שהחיינו רק אחר שהדליקו נר אחד ולא קודם מחשש הפסק (חו"ע י"ט עמ' שו. ילקו"י שם). ומכל מקום אם ברכה בשעת הדלקת הנרות, לא יענו אמן בשעת הברכה בקידוש, משום שכבר יצאה יד"ח ברכה זו. וענייתן נחשבת להפסק.

נשים באמירת 'ברוך המבדיל' קודם ההדלקה: אשה שלא התפללה ערבית, או שהתפללה ושכחה לומר 'ותודיענו' בתפילתה, קודם שתדליק את נרות יום טוב תאמר ללא שם ומלכות, 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש', ולאחר מכן ידליקו את הנרות. וה"ה לאיש. (חו"ע פסח עמ' רסח. וכו"כ בשו"ת אורל"צ ח"ב הי"א, לחשוש לשיטת הר"ף שצריך לאמר ברוך המבדיל וכו'. והמנהג בכל תפוצות ישראל להדליק קודם ולא לחשוש. ולכן טוב שתאמר ברוך המבדיל בין קודש לקודש).

הבדלה וקידוש וסעודת ליל החג

סדר הקדוש וההבדלה: בקידוש של ליל החג הסדר הוא יקנה"ז, והוא יין – ברכת בורא פה"ג. קידוש – מקדש ישראל והומנים. נר – בורא מאורי האש. הבדלה – המבדיל בין קודש לקודש. זמן – ברכת שהחיינו. ואין מברכים על הבשמים בלילה זה (חו"ע פסח עמ' רעא. וחזו"ע שבת ח"ב עמ' תכ).

דין אבוקה: בברכת מאורי האש צריך למצווה מן המוכחר נר אבוקה שיש לו ב' פתילות.

חשש כיבוי והבערה בהצמדת נר נוסף: יכול לקחת פתילה ארוכה או גפרור ולחברו עם הנר הקיים. ואין חשש כיבוי והבערה בפעולה זו (יכול לקרב ב' נרות ואין בהפרדה גרם כיבוי. כ"כ בשו"ת אג"מ או"ח ח"ה סי' כו. וכן דעת הגריש"א בספר יו"ט שני כהלכתו מהד' תשכח פ"א הערה סו – סח. ודעת הגרש"א שם לאסור. וע"ע בספר כי בא מועד יו"ט עמ' פו, אם יש בזה משום הבערה). ומ"מ לא יצמיד את נרות השעווה אחד לשני וידבקם משום ממרח (שו"ת אורל"צ ח"ג עמ' קפט).

נשים בשתיית היין: נשים יכולות לשתות מהיין בליל החג אף שעשו עליו אף הבדלה. ואין לחשוש לזה כלל (קובץ מבית לוי ח"ב עמ' נא).

הדבקות הנר בפמוט או מגש כסף ביום טוב: אסור לחמם באור נר שעווה להדביקו בפמוט או במגש משום ממרח (מג"א סי' תקיד ס"ק ו. חו"ע יו"ט עמ' סא).

אכילת פת בחג: חובה לאכול פת כשיעור בלילה וביום בחג (שו"ע סימן תקכט ס"א. ועיין משנ"ב סק"ט. וכה"ח סק"א).

לכוין באכילתו לסעודה רביעית: השנה שחל ליל הסדר במוצ"ש, ירבה בה קצת בסעודה, ויכוון בסעודת יום טוב גם לסעודה רביעית. (הגר"ח פאלגי בהגדה של פסח).

אמירת יעלה ויבוא והדין אם שכח: מי ששכח לומר יעלה ויבוא בברכת המזון ביום טוב, אם זכר מיד כשאמר ברוך אתה ה', לפני שיתתום בונה ירושלים, יסיים למדני חוקין. ויחזור לומר יעלה ויבוא. ואם זכר לאחר שסיים בונה ירושלים, יאמר שם ברכת 'אשר נתן שבתות למנוחה'. ואם זכר לאחר שהתחיל ברכת הטוב והמטיב ואמר ברוך אתה ה' ימשיך ברכת אשר נתן וכו'. ואם המשיך ברכת הטוב והמטיב חוזר לראש (עיין חו"ע יו"ט עמ' שו).

- סא. ביטול החמץ: אחר הבדיקה בלילה יבטל את החמץ, והטעם הוא שמא עג. ימצא פת נאה וכדו' וישהה אותה, ונמצא עובר על בל יראה ובל ימצא, אבל אחר שביטל שוב אינו עובר.
- סב. נוסח הביטול: הנוסח הוא: " כל חמירא דאיכא ברשותי (כל חמץ עד. ושאר שישנו ברשותי), דלא חזיתיה ודלא בערתיה (שלא ראיתיו ולא בערתיו) ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא (יתבטל ויהיה כעפר הארץ)".
- סג. לכפול את הביטול: נוהגים לכפול את הנוסח ג' פעמים בלילה וביום עד. לחיזוק, וטוב שבפעם הג' יוסיף ליבטיל ולהוי "הפקר" כעפרא דארעא".

הכשרת כלים לפסח

- כלים שמשתמש בהם כל השנה בחמץ, אסור להשתמש בהם בפסח, אלא אם כן יששירים כדת. וכפי בליעתו של הכלי כך היתרו. וכגון: סיר שבישול בו חמץ ע"ג האש, כך הכשרו בכלי ראשון שע"ג האש. וכלי שני הינו, כלי שעירו מהסיר שע"ג האש לתוכו. וכלי שלישי היינו כלים שעירו לתוכם מכלי שני. ואם השתמשו בכלי ע"ג האש ממש, ללא נוזלים וכגון: שיפודים צריכים ליבון באש עד שיהיה ניצוצות ניתזין מהם.

להלן רשימת כלים נפוצים ודרך הכשרתן. (יש לנקות את הגומיות וידיות הכלים שלא מגיעים אליהם מי ההגעלה או חום התנור וכד', לפני הכשרתם).

- סד. מיקרוגל – יש לנקותו היטב עם חומר פוגם ולא ישתמש בו 24 שעות, אח"כ יעמיד בו כלי עם מים בתערובת חומר ניקוי, ויפעיל את המיקרוגל כך במשך כמה דקות (בערך 6 דקות).
- סה. טוסטר אובן /תנור אפיה – יש לנקותו היטב עם חומר פוגם, ולא ישתמש בו 24 שעות, ואח"כ יפעיל בחום הגבוה ביותר למשך כשעה.
- סו. תנור דו תאי – הרוצה להכשיר תא אחד בתנור, יכול להכשירו כדרך הכשרת תנור (נתבאר לעיל), ואין לחשוש שיעבור חמץ מתא אחד לתא השני.
- סז. קומקום/מיחם – אם לא הניחו על גבי הקומקום או המיחם חמץ באופן ישיר כגון: לחמם אוכל וכדומה. אין בהם חשש חמץ והכשרתם על ידי שטיפה בלבד. ואם הניחו חמץ על גבי המכסה באופן ישיר ללא ההפסק יש להגעיל את המכסה. על ידי שייתן את המכסה בסיר מים רותחים מבועעים שעל גבי האש.

סח. בלנדר – אם נשתמש בו לפירות יכשירו בניקוי היטב, ואם נשתמש בו לחמץ יגעיל את הסכינים ואם הכלי מפלסטיק דינו ככלי פלסטיק. ולבני אשכנז, יש להחליף את החלק שטוח בו.

סט. מקרר/מקפיא – דינם בשטיפה והדחה בצונן.

ע. שיש – כיום, השיש עשוי מהדבקה של אבנים עם דבק, ולכן החברה מזוהרה שלא להניח על השיש סירים חמים. לצורך הנחת הסירים, ובדרך כלל השיש מגיע עם עוד כמה חתיכות שיש קטנות, ניידות, שעליהן מניחים את הסירים. לכן השיש עצמו אינו צריך הכשרה, ומספיקה לו שטיפה, ואדרבא, אם יערו מים רותחים על השיש, השיש יכול להיסדק. ואפילו אם הניחו פעם סיר רותח על השיש, בכל זאת מספיקה שטיפה, משום שרוב תשמישו בצונן, ואין צריך לכסות את השיש בכיסוי. אמנם לגבי אותן חתיכות שיש שדרכן בהנחת הסירים עליהן, יש לערות עליהן מים רותחים, או לצפות אותן בנייר כסף פו. עבה. והוא הדין לגבי שיש מהסוג הישן, שמניחים עליו קדרות, שהכשרו בעירו מים רותחים, או שיש לצפות אותו בנייר כסף עבה. פז.

עא. חצובות – הכשרתן בהגעלה ואם עירה עליהן מכלי ראשון הוכשרו בכך. ולבני אשכנז, צריך ללבנם היטב.

עב. כיריים חשמליות – יש לנקותם היטב ולהפעילן ברמת החום הגבוהה פת. עד שיהיו אדומות.

כיוור – לספרדים מעיקר הדין אינו חייב הכשרה, ונוהגים לערות עליו רותחין, ג' פעמים אף בכיוור מחרס. ובני אשכנז מחמירים בכיוור מחרס.

סירים – סירים שבישלו בהם ע"ג האש צריכים הגעלה בכלי ראשון שע"ג האש, וכלי הגשה וכדו' שמערים מהסיר שעל האש לתוכן הכשרתן ע"י שיערה עליהם מים רותחים מכלי ראשון. (כגון מקומקום וכדו').

תבניות אפיה – צריכים ליבון, ומכיוון שא"א ללבנם יש לקנות תבניות חדשות לפסח, וי"א שמספיק להם הגעלה והמיקל יש לו על מי לסמוך.

כלי חרס/חרסינה/קרמיקה – אין להם הכשר לפסח, ונהגו שגם כלים שנשתמש בהם בצונן שלא להכשירם.

מדיח כלים – ינקה היטב את המכונה מכל חשש חמץ, ועדיף שיפעיל אח"כ את המדיח זמן מה עם חומרי ניקוי ומים רותחין.

שיפודים שנותנים ע"ג האש – אם נתן בהם חמץ הכשרתם ע"י ליבון בלבד, ואם מסופק אם נתן בהם חמץ מועילה להם הגעלה. ולבני אשכנז, צריך ליבון.

סכיני מטבח – צריכים הגעלה בכלי ראשון אפילו שהעבירוהו מעל האש, וינקה לפני כן היטב ידיות הסכינים בחומר פוגם.

פלטה חשמלית – די לה בעירו מים רותחין מכלי ראשון, וינקה אותה היטב לפני כן מכל חשש חמץ בעין, ואפילו אם הניחו ע"ג לחם לחממו.

שולחן אכילה – אם השולחן מכוסה בדרך כלל עם מפה, ואין מגע ישירות של האוכל עם השולחן, הכשרתו היא על ידי שטיפה וניקוי במים קרים. ואם מניח מאכלים בצורה ישירה על גבי השולחן, אם אלו מאכלים קרים ולא מאכלים חמים, מספיק שטיפה וניקוי כמו שביארנו קודם. אמנם אם מניח מאכלים חמים על גבי השולחן יערה רותחין על גבי השולחן, ואם חושש שהשולחן ינוק מחמת כן, אין צריך ניקוי אלא יכסה את השולחן כל ימי הפסח במפה או שיעונית.

כלי זכוכית – למנהג בני ספרד, כל זכוכית אינם צריכים הכשר לפסח, מחמת שאינם בולעים כלל, ויש להתירם ע"י שטיפה והדחה. ולמנהג בני אשכנז, אם השתמש בהם בצונן מותרים בהגעלה. ואם השתמש בהם בחם דינם ככלי חרס שאין להם הכשר.

סכרם – כפות וכד' שמשתמש בהם להוצאת המאכל מן הסיר שע"ג האש לקערות, הכשרתם ע"י הגעלה. ואם שימושם בכלי שני, כגון: בקערות או צלחות, הכשרו בכלי שני, ויקח קערה גדולה ויתן בה את הסכרם, וישפוך לתוכה רותחין מכלי שעל האש או קומקום רותח.

מכירת חמץ

טעם מכירת חמץ: אפילו מי שבדק את החמץ כדת, ובטלו אח"כ באמירת כל חמירא דאיכא ברשותי וכו', אסור לו מדברי סופרים להשאיר חמץ בעין ברשותו בימי הפסח. ואפילו חמץ ע"י תערובת.

ולכן כבר פשט המנהג למכור את החמץ לגוי בכדי שיחשב כחמץ של גוי שעבר עליו הפסח המותר בהנאה, והיתר זה הוא גמור ואין לערער אחריו.

מכירת חמץ הבלוע בכלים: י"א שגם את החמץ הבלוע בכלים יש למכור לגוי, ומ"מ יזהר שלא ימכור את הכלים עצמם לגוי, ואם עשה כן יטביל את הכלים בלא ברכה לאחר הפסח, כדין כלים שנלקחו מהגוי.

פירות מקום החמץ: אין חיוב לפרט את החמץ הנמכר לגוי, ואין זה אלא להידור.

חתימה בשטר: לכתחילה יש לחתום את שמו בשטר המכירה הנעשה ע"י הרבנות המקומית, ובדיעבד אם לא חתם אינו מעכב, וכן טוב ליתן כסף עבור הרישום לאחראי על כך, מפני כמה טעמים.

יחוד מקום לחמץ: יש לייחד מקום מוצנע כדי ליתן שם את כל הכלים הבלועים בחמץ, ואם נותן שם חמץ בעין, יש לסגור את אותו מקום ע"י מנעול או דבק וכדו', שלא תהיה גישה אליו בימות הפסח, ובספק

- ק. מצווה לקדש על יין אדום ומנהג הספרדים כן אפילו אם היין הלבן משובח ממנו, ומ"מ אם אינו לבן יותר מידי מקדשין עליו.
- קא. לכתחילה יש לקחת למצוות ארבע כוסות יין שאינו מבושל או מפוסטר, ומ"מ אין זה אלא להידור.
- קב. מי שקשה לו לשתות יין יכול לקחת אף מיץ ענבים שאינו משכר. וכ"ש שיש להקל בזה לנשים, וכל זה לעניין ד' כוסות, אבל לעניין קידוש והבדלה מיץ ענבים כשר לכתחילה.
- קג. שוטפים ומדיחים את הכוס, ואם הוא נקי אין צריך שטיפה והדחה. ועפ"י הסוד מצווה לשוטפו ולהדיחו אפילו שהכוס נקי. וכן מטיפין את המים ג' פעמים לתוך היין.
- קד. בליל הסדר צריך שאחר ימזוג לו את הכוס יין דרך חירות.
- קה. שיעור הכוס רביעית הלוג, דהיינו 81 גרם לאחר מזיגה, וישתה לכתחילה את כל הכוס ואם קשה לו ישתה רובה, ואם שתה רביעית יצא.
- קו. לכתחילה יש להזהר לשתות הרביעית בבת אחת, ולא יפסיק לסירוגין בדיעבד אם שהה פחות מכדי שיעור אכילת פרס (עד 6 דק) יצא ידי חובה.
- קז. קודם הקידוש ימזוג לכולם כוס ראשון ובשעת הקידוש ישתדלו כולם להגביה את הכוסות ולהטות אוזן לקידוש בעל הבית, ולכוון לצאת ידי חובה. ואומרים את הקידוש מעומד.
- קח. אחר ברכת הקידוש ושהחיינו ישבו המסובין וישתו בהסבה על צד שמאל את הכוס הראשון.
- קט. ההסבה צריכה להיות בצד שמאל ואם היסב בצד ימין כאילו לא היסב כלל.
- קי. ההסבה צריכה להיות דרך חירות ולא בדרך צער, ולכן לא יסב באויר ולא ישען על ירך עצמו, אבל על ירך או כתף חברו מותר.

ביעור חמץ

- גג. חובת ביעור חמץ: ביום י"ג בבוקר בהתקרב זמן איסור הנאת החמץ, (השנה לכתחילה יבער בזמן זה כמבואר לעיל) יבערנו וישרפנו, לקיים מצוות תשבית שאור מבתים, ואף הנשים מצוות על מצווה זו. ולכן אם אין האיש בבית וכגון שהוא טרוד במלאכתו, תזוהר האישה לבער את החמץ לפני זמן איסורו.
- גד. כיצד מצוות ביעור חמץ? שורפו או מפוררו דק דק וזורקו לרוח או לים, או לנהר. וג' דרכים אלו נאמרו כנגד ג' דברים שעשו המצרים לישראל, שריפה כנגד ששרפו את ישראל בכור הברזל, מפוררו וזורקו לרוח כנגד שחנקו את הבנים על המשבר, וזורקו לים כנגד שזרקו את הבנים הנולדים ליאור. ועל ידי כך, נתעורר לזכור את חסדי ה' שהצילנו מן המצרים.
- גה. ביטול חמץ: השנה זמן ביטול חמץ תלוי באדם אם אוכל חמץ בשבת או לא ועיין בזה לעיל. ובהגיע זמן הביטול יאמר את הנוסח שאמר בליל הבדיקה ויוסיף: "דחזיתיה ודלא חזיתיה (שראיתו ושלא ראיתו) דביערתי ודלא ביערתי (שביערתי ושלא ביערתי) וכו'". ויאמר כן רק לאחר הביעור ולא לפני, דא"כ נמצא ששורף חמץ שאינו שלו.
- גו. טעם שתיקנו שריפת חמץ ביום ולא בלילה: א. כמו שמצינו בשריפת נותר ב. כדי שיזכור לומר את ביטול החמץ ביום לפני זמן איסורו בהנאה.

הלכות סדר ליל פסח

~משולב בסדר קריאת ההגדה כולל הוראות בשפה קלה~

קדש

- זו. יהיה שולחנו ערוך מבעוד יום כדי שיבוא לביתו לקדש מייד לאחר צה"כ. ומ"מ בדיעבד מותר לקדש מבעוד יום אחר ששקעה החמה, אולם סדר ליל פסח לא יתחיל אלא אחר צה"כ.
- זא. אחד האנשים ואחד נשים חייבים בארבע כוסות ובהסבה. ומצווה ליתן אף לפני התינוקות שהגיעו לחינוך, אומנם אינם צריכים רביעית יין.
- זב. נשים חייבות בקריאת ההגדה או בשמייעתה וכן בקריאת ההלל בליל הסדר.
- קטז. קודם שיתחיל קריאת ההגדה, יקח מן ה-3 המצות המונחות לפניו את המצה האמצעית ויבצענה ל-2, ויניח את החלק הקטן בין שתי המצות השלמות ואת החלק הגדול יצניע או ייתן לאחד המסובין לאפיקומן, והטעם שמצניעו זכר למה שנאמר – משארותם צרורות בשמלותם על שכמם – ויש שנוהגים לכורכה במפה, ולהניחם על כתפו זכר ליציאת מצרים.
- קיז. טעם חציית המצה לפני ההגדה, משום שישאלו התינוקות, ועוד שנאמר על המצה – הא לחמא עניא – מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה.
- קיח. יש נוהגים לבצוע את המצה את החלק הגדול בצורת אות ו', וחלק נוסף בצורת אות ד'. ויחתוך עם היד ולא עם סכין שכך דרכו של עני.

ק"ט. יגביה הקערה שיש בה המצות על כל מה שעליה, הוא וכל המסובין עימו, ויש שנהגו להגביה את המצה הפרוסה בלבד.

קכ. מתחילים הא לחמא עניא עד מה נשתנה. ואז יצוו להסיר את הקערה והמצות מעל השולחן ויתנם בסוף השולחן כאילו כבר אכלו, כדי שיראו התינוקות וישאלו, וכשישאלו יאמר להם שאין רשאים לאכול עד שיספרו ביציאת מצרים, ויש שלא נהגו להסיר רק לצוות שיסירו אע"פ שאין מסירים בפועל.

קכא. מוזגים כוס שני לאחר אמירת – הא לחמא עניא – קודם – מה נשתנה – כדי שישאלו התינוקות מדוע שותים כוס שני קודם הסעודה.

קכב. אין צריך לשטוף ולהדיח את הכוס אם כל אחד שותה מכוסו ואין תערובת כוסות. וע"פ הסוד נהגו להניח כלי מלא מים כדי שישטוף וידיח את הכוסות בין כוס לכוס.

קכג. מצוות עשה להגיד לבניו ולבנותיו ולספר להם בהרחבה סיפור יציאת מצרים. ואפילו אינם יודעים לשאול ילמדם כפי דעתם. ואם אין לו בן שישאל ביתו שואלת, ואם לאו אשתו שואלת, ואם לאו הוא שואל את עצמו, ואפילו הוא ת"ח ובקי בסיפור יציאת מצרים.

קכד. אב הנמצא בבידוד ולא ישהה עם בני הבית יחד בליל הסדר יקיים מצוות והגדת על ידי כתיבה שיכתוב את סיפור יציאת מצרים ע"ג הכתב, וישלח לבניו איגרת קודם החג דרך הפקס או מייל, והבנים יקראו את הסיפור מתוך מכתב האבא, בעת ה'מגיד' או במהלך הסדר.

קכה. אף הנשים חייבות בסיפור יציאת מצרים, ואם אינן יכולות לקרוא בפניהן יטו אוזן קשבת וישמעו מפי האנשים, ונהגים שכל אחד מבני הבית קורא קטע מן ההגדה, וצריך הקורא לכוון להוציא יד"ח את השומעים, ויצאו השומעים מדין שומע כעונה.

קכו. אישה יכולה לקרוא את ההגדה בקול ואין בזה משום קול באישה ערווה, מפני שאינה שרה (ולא תקרא בניגונים אלא דרך קריאה), ומ"מ בזמן שהאישה קוראת, מכיוון שיש דעות שהיא חייבת בהגדה מדרבנן, לא יסמכו האנשים לצאת יד"ח בקריאתה, ובדיעבד יצאו יד"ח.

קכז. אסור להפסיק בדיבור מתחילת ההגדה עד סיום אמירת ההלל, ורק לצורך גדול מותר. ונכון להחמיר שלא לעשן סיגריות באמצע קריאת ההגדה וההלל.

קכח. בוהר הקדוש מובא (פרשת בא), שבשעה שאדם מספר סיפור יציאת מצרים באותה שעה קורא הקב"ה לכל פמליא של מעלה ואומר להם, לכו ושמעו את סיפור השבח שמספרים בניי ושמהים בישועתי. ואז באים כל מלאכי השרת, ומתקבצים ומתחברים עם ישראל ושומעים את השבח לבורא עולם, והולכים ומודים לה' על כל הניסים והגבורות, וע"ז זה מתוסף להקב"ה כח וגבורה למעלה. ולכן ידקדק אדם בסיפור ההגדה כי ה' הטובה עליו.

קכט. אם יש ילדים קטנים שאינם יכולים להישאר ערים זמן רב, טוב לקצר בסיפור יציאת מצרים עד לאחר הסעודה, כדי לזכותם בכל המצוות שבלייל הסדר.

קל. מי שמסופק אם שמע את ההגדה או אישה שעסוקה בטיפול הילדים, תאמר ג' דברים – פסח, מצה ומרור.

המשך ההגדה

קלא. אחר השאלות מחזיר את הקערה שבה המצות לפניו, ומתחיל לומר עבדים היינו ושאר ההגדה. וזה הוא 'לחם עוני' שעונים עליו דברים הרבה (פסחים לו.).

קלב. המצות יהיו מגולות בשעה שאומר ההגדה, וכשיאמר 'והיא שעמדה לאבותינו', יאחו הכוס בידו, ויכסה את המצות עד 'מצילנו מידם', ויניח הכוס. ואח"כ יגלה שוב את המצות עד שמגיע לומר – 'לפיכך' – שמגלה שוב את המצות וחוזר לאחוז את הכוס בידו ואז יכסה את המצות.

קלג. כשיאמר 'דם' ואש ותמרות עשן', נוהגים לשפוך מן הכוס של היין לתוך כלי שבור או כלי חד פעמי, וכן שמזכיר את המכות דצ"ך

עד"ש באח"ב, ונמצא ששופך ט"ז פעמים, והטעם משום כנגד ט"ז פנים שיש לחיות הקודש ועוד כנגד ט"ז פיות שיש בחרבו של הקב"ה.

קלד. כשמגיע ל'מצה זו שאנו אוכלים וכו', צריך להגביה את המצה ולהראותה למסובין לחבב את המצווה עליהם, וכן כשמגיע ל'מרור זה', יגביה המרור אבל כשאומר 'פסח זה וכו', לא יגביה את הזרוע שהוא זכר לקורבן פסח, משום שנראה כאילו הקדישו, ויסתכל בו ודיו.

קלה. כשיגיע לומר 'לפיכך' יגביה כוסו בידו. קלו. יקרא את ההלל לפני חצות הלילה, ואם לא הספיק עד חצות, יקרא אחר חצות אף בברכה.

קלז. מותר לשבת בעת קריאת ההלל, ויש שנהגו לעמוד, והמחמיר תע"ב.

קלח. מברך בברכת 'אשר גאלנו' עד 'גאל ישראל' ושותה הכוס השני בהסבת שמאל, ואינו חוזר ומברך הגפן, ואם שתה ללא הסבה חוזר ושותה בהסבה.

החצה

קלט. יטלו ידיהם כדת ויברכו 'על נטילת ידים', ואם יודע שלא יסיח דעתו מנטילה קודמת עד עכשיו יטול בלא ברכה. ועל כן אף מי שנטל ידיו בראשונה ובירך, טוב שלא ישמור ידיו בנקיות, וכך יוכל לחזור וליטלם לסעודה עם ברכה.

מוציא מצה

קמ. יקח את המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלמות ויאחזם בידו ויברך 'המוציא'. ונהגים שאחר שמברך המוציא ישמוט את המצה התחתונה מידו ואח"כ יברך 'על אכילת מצה'.

קמא. בוצע מן המצה העליונה והפרוסה משתיהן יחד כזית מכל אחת, ויטבלם במלח ויאכלם בהסבה יחד. ואם אינו יכול לאכול ב' כזיתות יחד יאכל קודם את הכזית מהמצה השלימה ואח"כ כזית מהמצה הפרוסה. ובדיעבד אם אכל כזית אחד יצא.

קמב. מי שאכילת ב' כזיתות יגרמו לו צער יכול לאכול כזית אחד ויצא בזה.

קמג. יחלק לבני ביתו ב' כזיתות מהמצות כנ"ל, ואם אין מספיק לבני ביתו מהמצות שבירך עליהן, יכול לתת להם ממצה שמורה אחרת מחוץ לשולחן, ודי בכזית אחד לכל אחד.

קמד. יש מחמירים לתת לשאר המסובין שלא הספיק להם ב' כזיתות ממצות הסדר, לתת להם ב' כזיתות ממצות אחרות, ואומנם א"ז אלא חומרא ומעיקר הדין די בכזית אחד.

קמה. יזהר לאכול את המצות בתוך שיעור אכילת פרס, י"א שהוא 4 דק', וי"א שהוא שיעור של 7.5 דק'. ולהלכה ראוי להחמיר בזה. ומ"מ אם הוא זקן או חלוש יש להקל כהשיעור הב'.

קמו. אין לטבל את הכזיתות בסלט או ליפתן אלא יאכלם כמות שהם, ולחולה ולזקן יש להקל בכך, ובדיעבד אם עבר וטיבל יצא.

מספר הכזיתות שחייב אדם לאכול:

לכתחילה, יש להדר ולאכול חמישה כזיתים: שני כזיתים בברכת המוציא, אחד בכורך, ושניים באפיקומן. ומי שקשה לו, יאכל ארבעה כזיתים: שנים בהמוציא, אחד בכורך, ואחד באפיקומן.

ומעיקר הדין: מספיק בשלשה כזיתים: אחד בהמוציא, אחד בכורך, ואחד באפיקומן. ומי שאינו יכול יותר משני כזיתים, יאכל אחד בהמוציא, ואחד באפיקומן. ומי שיכול לאכול רק כזית אחד יברך המוציא ויאכל, ולאחר מכן לא יאכל כלום כמו שיתבאר לקמן בדין אכילה אחר האפיקומן.

קמז. יקח כזית מרור וישקענו מקצתו בחרוסת וכן המנהג, והמחמיר לשקעו כולו תע"ב.. ולא ישנהו בתוכו, וינער קצת החרוסת מעליו, ויברך 'על אכילת מרור' ויאכלנו ללא הסבה.

קמח. אכילת מרור הינה מדרבנן והוא זכר למה שנאמר וימררו את חייהם, ויכוון למתק את הדינים (מכיוון שמרור הוא בגימ' מוות ח").

קמט. הטעם שמטבלין בחרוסת הוא זכר לטיט, ומה שמשקעין בחרוסת הוא לבטל את הארס שבמרור.

קנ. נהגו לקחת למרור חסה ויוצאין הן בעלים והן בקלחין, ואם לוקח עלים צריך שיהיו לחין, ולכן ישרה אותם לפני כן במים שישארו לחים, ואם לוקח מהקלחין אינו צריך שיהיו לחין שיוצאין מהן אף ביבשים.

קנא. אין ליתן את עלי המרור בחומץ כדי להוריד את התולעים מהם, משום שע"י זה נעשה המרור כבוש, ואין יוצאין במרור כבוש ולא במבושל.

קנב. יש לאכול את המרור בפני עצמו, ואם טעה ואכל מצה עם המרור, צריך לחזור ולאכול כזית מצה בלא כלום.

קנג. יש ליקח חרוסת העשויה מכל מיני פירות שנמשלו בהם ישראל.

קנד. יאכל את המרור כזית (27 גרם) בתוך שיעור אכילת פרס, י"א שהוא 4 דק', וי"א שהוא שיעור של 7.5 דק'. ולהלכה ראוי להחמיר בזה. ומ"מ אם הוא זקן או חלוש יש להקל כהשיעור הב'.

בורר

קנה. יקח כזית מצה, מן המצה השלישית וכורכה עם כזית מרור וטובלה בחרוסת, ויאמר 'זכר למקדש כהלל' ויאכלם ביחד בהסבה.

קנו. אחר שטיבל את הכריכה בחרוסת, אינו צריך לנער את החרוסת מעליה.

קנז. אכל את הכריכה ללא חרוסת אינו צריך לחזור ולאכול, וטוב שיקח מצה ומרור שיעור קטן ויטבלם בחרוסת ויאכלם בהסבה.

שולחן עורך

קנח. יערוך שולחנו ויסעד ליבו בשמחה כיד ה' הטובה עליו, ואם היסב הרי זה משובח, והחכם עיניו בראשו שלא ימלא כרסו, כדי שיאכל את האפיקומן לתאבון.

קנט. אין לאכול מבשר הזרוע שצלוהו והניחוהו בקערת ליל הסדר, כיוון שנעשה זכר לפסח.

קס. מנהג טוב לאכול דגים בליל שבת.

צפון (אפיקומן)

קסא. לאחר גמר כל הסעודה אוכלים אפיקומן, מהמצה שהצניעו כזית לכל אחד, זכר לקורבן פסח הנאכל על השובע, ואפיקומן פירושו – אפיקו – מן, הוציאו מיני מתיקה, שאסור לאכול אחר האפיקומן כדי שישאר טעם המצה בפה.

קסב. יש מחמירים לאכול ב' כזיתות, אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עימו, ומעיקר הדין מספיק כזית אחד.

קסג. יאכל את האפיקומן לבד בלא תערובת מאכל אחר, ולא יברך עליו. ואם היה שבע כ"כ עד שנפשו קצה באכילה, אינו יצא י"ח.

קסד. אף הנשים מחויבות באפיקומן, ויאכלו אותו בהסבה, ואם אין מספיק כזיתות למסובין מהמצה שהצניע לאפיקומן, יתן להם ממצה שמורה אחרת.

קסה. יאכל את האפיקומן קודם חצות הלילה, ובדיעבד יצא אף לאחר חצות.

איסור אכילה אחר האפיקומן

קסו. אסור לאכול שום דבר אחר האפיקומן, ואם טעה ואכל פירות וכיו"ב חוזר ואוכל אפיקומן כדי שישאר טעם מצה בפיו, ואם כבר בירך ברכה מ"ז אין צריך לחזור ולאכול.

ברך

קסז. יטול ידיו למים אחרונים ויברך ברכת המזון על הכוס, ויש לשטוף את הכוס ולהדיחו. אפילו הוא נקי. ומקבלו בשתי ידיו. וכשמתיחיל לברך נוטלו בידו הימנית ויגביהנו טפח מע"ג השולחן. ונותן בו עיניו שלא יסיח דעתו ממנה.

קסח. בשעת ברכת המזון גם שאר המסובין יחזיקו את הכוס שלהם ביד ימין. (ונראה שאם הכוס גבוהה כגון שיש לה רגל שמגביהה אותה טפח אי"צ להגביהה).

קסט. כשמסיים ברכת המזון מברך 'בורא פרי הגפן', וישתה הכוס בהסבה, ואם לא הסב חוזר ושותה בהסבה.

הלל

קע. מותר לשתות מים ושאר משקים (שאינם משכרים), וכן קפה או תה אחר האפיקומן, וכן יכול לעשן סיגריות – למי שרגיל לעשן ולא חוששין שעל ידי זה יפוג טעם המצה.

קעא. יגמור את ההלל בשמחה וחדווה. מתחיל 'שפוך חמתך' על כוס רביעי, כנגד אברעה כוסות התרעלה שעתיד הקב"ה להשקות את אומות העולם, ששעבדו את בני".

קעב. טוב לאחוז את הכוס בשעת קריאת ההלל, ואם קשה לו לעשות כן מניחו לפניו ודיו. וטוב להתחזקו עכ"פ בברכת 'ההללך'. קעג. יחתום בברכת 'ההללך', ובברכת 'שתבח אינו חותם. ואינו עונה אמן.

קעד. ישנה את הכוס בהסבה ולא יפחות משתית רביעית כדי שיברך ברכה אחרונה, ויכוון בה לפטור אף את הכוס השלישית.

קעה. יש שנהגו למוזג כוס חמישי של יין, לכבוד אליהו הנביא, וזהו זכר ללשון 'הבאתי', שהיא הגאולה שאליהו הנביא יבשרנו עליה. ובעה"ב ימוזג כוס זו, ונהגו לשומרה לקידוש של יו"ט בבוקר לעשות בו מצווה נוספת.

קעו. נהגו לומר שיר השירים ויאמרו אותו בקול שירה ובשמחה, וכן פיוט חד גדיא.

קעז. כתבו הפוסקים: חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שתחטפינו שינה.

קעה. המנהג לקרוא קריאת שמע שעל המיטה עם כל שלושת הפרשיות וכן ברכת המפיל, וע"פ הסוד אין לברך ברכה זו.

להצטרפות לתכנית

לימוד ההלכה 'והגית' לימוד מתוך המקורות נושא תעודות מגדולי ישראל שליט"א, וכן לקבלת גליון תורני מידי שבע 'לקח טוב' והרשמה לתפוצת הלכה יומית ודברי חיזוק מאת הרב שליט"א ולשאר פעילות הארגון, ניתן ליצור קשר במספר: 0544-898-520 וכן בתיבת המייל:

koldodi20@gmail.com

הגליון מוקדש: לע"נ: אליהו בן סבריה למש' קלקבני ז"ל, וכן יצחק בן נזימה ז"ל, וכן אסתר בת שרה למשפ' בצון ע"ה. ולהדיל לרפואת: שמחה ירושלמי בת נאזה. וכן אברהם צ'ונה בן דינה.

וכן יהודית ירושלמי בת חביבה (חבו). ולהצלחת: ציון בן אסתר הי"ו. ומשה גגולה הי"ו, יעקב משה הי"ו, וכל המסייעים.